

— "Οχι, δὲν ἔχω τίποτε μαζί σου, Καλλιόπη μου, τίποτε δὲν μοῦ κανεῖς· ἔτσι ἦτο πεπρωμένον. Καὶ ἔλεγε ταῦτα μετ' ἀπιστεύτου ἀταραξίας, ἐνῶ ἡ Καλλιόπη ἐφέλλιζεν ὀλολύζουσα :

— Ἐπὺ 'ξεύρεις ν' ἀγαπᾷς, ἐσένα σοῦ ἀξίζειν ἐκεῖνος. . . . Τί εἶμαι ἐγὼ 'μπροστά σου ; . . . μιὰ ἀνύητη, μιὰ τρελλή, μιὰ ἀσυλλόγιστη, μιὰ χαμένη. . .

— Σώπαινε, ἄφησέ τα αὐτὰ τὰ λόγια. "Ο, τι ἔγινε ἔγινε, ὅλα ἐτελείωσαν ὥς ἐδῶ. Μόνον ἓνα θέλω ἀπὸ σένα : 'ς αὐτὸν τὸν σταυρὸ τὸν βαπτιστικό σου ποῦ κρέμεται 'ς τὸ λαιμό σου θὰ μοῦ ὀρκισθῇς πῶς ποτέ, ποτέ, ποτέ ὅσο ζῆς δὲν θὰ μαρτυρήσῃς εἰς κανέναν τὸ μυστικόν μου.

— Ἀποῦ τὸ θέλεις. . . τὸ ὀρκίζομαι !

Τῇ αὐτῇ στιγμή περάν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λ μένος ἐπεφάνη τὸ τριῖστιον αὐστριακὸν ἀτμόπλοιον μὲ τὴν ἐρυθρόλευκον σημαίαν ἐπὶ τῆς πρύμνης. Ἡ Ζωὴ αἴφνης ἔσυρε τὴν Καλλιόπην ἀπὸ τοῦ βραχίονος πρὸς τὸν ἐξώστην. Ἡ ἀπόστασις ἦτο μακρά· αἱ μορφαὶ τῶν ἐπιβατῶν δὲν διεκρίνοντο. Ἐν τούτοις ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς πρύμνης ἐφαίνετο λευκὸν μαντίλιον ἀνακινούμενον πρὸς ἀποχαιρετισμόν. Ἦτο τάχα ὁ Γεώργιος ὅστις ἐχαιρέτιζεν ; Αἱ δύο νεάνιδες ἀπέδωκαν τὸν ἀόριστον χαιρετισμόν κοινῇ ἄνευ ἀντιζηλίας πλέον, ἀνασείσασαι τὰ ἰδικά των μαντίλια.

Καὶ τὸ σκάφος ἀπεκρίθη πάλιν ὀπισθεν βραχῶδους ἄκρας, καὶ ὁ καπνὸς ἀνελισσόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου διελύετο καὶ ἐξηφανίζετο ἐν τῇ αἰθρίᾳ τοῦ οὐρανοῦ—ὅπως ἔμελλεν ὑπὸ τοῦ χρόνου νὰ διαλυθῇ καὶ ἐξαφανισθῇ πᾶσα πρὸς τὸν φεύγοντα ἀνάμνησις καὶ πᾶσα ἀγάπη ἐν ταῖς νεανικαῖς καρδίαις τῶν δύο ἀντιζήλων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

Γ'.

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Ἀπὸ ἀπόψεως φυσικοῦ καθορισμοῦ ἡ Κρήτη παρουσιάζει τρία μέγιστα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα. Τὴν φυσικὴν διαίρεσιν ἠκολούθησε καὶ ἡ πολιτικὴ, οὕτω δὲ ἡ Κρήτη διηρέθη πολιτικῶς εἰς τρεῖς μεγίστας διοικήσεις, εἰς μικροτέρας ἐπαρχίας ὑποδιαιρουμένας. Ἡ πρώτη τῶν φυσικῶν ζωνῶν εἶναι ἡ τῶν Λευκῶν Ὀρέων ἥτις ἐκτεινόμενη ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, τελευταῖα κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ ὑποδεεστέρου βουνοῦ Κέδρου, τοῦ χρησιμεύοντος ὡς σημείου ἐνωτικοῦ τῶν ἀπωτάτων πρὸς ἀνατολάς ἐσχατιῶν τῶν Λευκῶν ὀρέων πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Ἰδης.

Τὸ τμήμα τοῦτο, τὸ καὶ ὀρεινότερον τῆς νήσου, περιλαμβάνει τὰς πολεμικωτάτας ἐπαρχίας τῆς Κυδωνίας, τῆς Κισσάμου, τοῦ Σελίνου, τῶν Σφακιῶν, τοῦ Ἀποκορώνου. Διατέμενεται ὑπὸ τῆς γιγαντιαίας σειρᾶς τῶν Λευκῶν Ὀρέων, κληθείσης οὕτω μᾶλλον ἐνεκα τῆς ποιότητος τοῦ βράχου, ὑπολεύκου φαινομένου πόρρωθεν, ἔχει τὴν πρωτεύουσάν τῆς ὅλης νήσου Χανία, ὡς ἰδίαν τοῦ τμήματος πρωτεύουσαν, ἔχει τὸν ἀξιοθαύμαστον κόλπον τῆς Σούδας ὡς λιμένα, εἶναι τὸ σπουδαιότατον πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, περιλαμβάνει δέ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εὐδιάκριτα, ἐν μὲν τῇ Κυδωνίᾳ τὰ ἐρείπια αὐτῆς καὶ τῶν ἀρχαίων πόλεων τῶν Ἀπτερίων καὶ τῆς Μινώας· ἐν Κισσάμῳ τὰ ἐρείπια τῆς Φαλασάρνης, τῆς Πολυρρηνίας, τῆς Ρόκας, Μηθύμνης· ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου τὰ ἐρείπια τῆς Ἐλύρου καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Σύιου, τῆς Ὑρτακίνης, τῆς παραθαλασσίας Ποικιλασίου· ἐν τῇ τῶν Σφακιῶν τὰ ἐρείπια τῆς Τάρρου καὶ τοῦ Φοίνικος, παρὰ τὸν βαθὺν ὄρμον ὅπου ὑπάρχει ἤδη τὸ χωρίον Λουτρό. Τὸ δεύτερον τμήμα εἶναι τὸ μεγαλειότερον, κατέχει δὲ τὸ κέντρον καὶ τὸ πλατύτερον μέρος τῆς νήσου. Ἡ πολυύμνητος Ἰδὴ αἱρεται κατὰ μέσον τοῦ κεντρικοῦ τούτου τμήματος, ἀπέχουσα ἐξ ἴσου σχεδὸν ἀπὸ τῶν διαφόρων σημείων καὶ ἀκρωτηρίων τῆς νήσου ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν. Ἐάν ἡ Κρήτη, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς *Πολιτικοῖς* αὐτοῦ, διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πέφυκε καὶ κεῖται καλῶς, ἡ Ἰδὴ, λόγῳ τῆς τοπογραφίας, καὶ τῆς ἴσης πανταχόθεν ἀποστάσεώς της ἐφαίνετο προωρισμένη νὰ ἀρχῇ τῆς Κρήτης. Πρωτεύουσα τοῦ δευτέρου τούτου τμήματος εἶνε τὸ Μεγάλον Κάστρο, ὁ Χάνδαξ τῶν Σαρακηνῶν, μεταξύ τῆς Κνωσοῦ καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Ἡρακλείου κτισθεῖς. Τὸ τμήμα τοῦτο περιλαμβάνει ἀξιολογωτάτας, λόγῳ παραγωγῆς, ἐπαρχίας, τὴν μόνην ἐν Κρήτῃ ἀλλὰ μεγίστην καὶ εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Μεσσαράς, καὶ τὰ ἐρείπια σπουδαιοτάτων ἀρχαίων πόλεων οἷον τῶν Ἐλευθερινῶν, τῆς Φαιστοῦ, τῆς Ραυκου, τῆς Λυκαστοῦ, τῆς Ἀρκαδίας, τῆς Λεβήνης, τῆς Τυλισσοῦ, τῆς Χερρονήσου, τῆς Λύκτου, τῆς Πυράνθου, τῆς Ἰνάτου, ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Γορτύνης. Καὶ λόγῳ θέσεως καὶ λόγῳ πληθυσμοῦ τὸ Ἡράκλειον ἠδύνατο νὰ ἀξιώσῃ νὰ καταστῇ, ὡς ἦτο ἄλλοτε, ἡ πρωτεύουσα τῆς Κρήτης. Ἡ στρατιωτικὴ ὁμως σπουδαιότης τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὸ εἰς ἐπαναστάσεις ἑτοιμον τῶν κατοίκων ἐξεβίασε, πρό τινων χρόνων, τὴν ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰς Χανία μετάθεσιν τῆς ἑδρας τῆς γε-

νικῆς καὶ στρατιωτικῆς διοικήσεως. Τρίτον χωρογραφικῶς καὶ πολιτικῶς τμήμα τῆς Κρήτης εἶναι τὸ ἀνατολικώτατον αὐτῆς, τῆς Δίκτης δυνάμενον ὡς ἀποκληθῆ, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους ὅπου ἐγεννήθη ὁ πατὴρ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν θεῶν, ὁ μέγας Ζεὺς, καὶ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ὁποίου ἀναβάντων ὁ Μίνως ἐμελέτα τοὺς νόμους αὐτοῦ, καὶ οὗς ὡς θεοπνευστοὺς ἐδίδεν εἰτα εἰς τὸν λαόν του. Τὸ τμήμα τοῦτο εἶναι τὸ ἀποκεντρώτατον τῆς Κρήτης, λόγῳ συγκατοικίας. Περιλαμβάνει τὸν σχεδὸν ἐφάμιλλον τῆς Σούδας λιμένα τῆς Σπιναλόγγας, καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Τεραπύνης, τῆς Ἰτανοῦ, τῆς Βιέννου, τῆς Μιλήτου, τῆς Καμάρας, τῆς Πραισίου, τῆς Μινώας, ἄλλης ἢ ἡ ἐν Κυθωνίᾳ, κτλ. Τὸ τρίτον τοῦτο τμήμα καλεῖται τῆς Σιτίας ἢ Λασιθίου. Οὕτω, τὰ Λευκὰ ὄρη, ἡ Ἰδὴ, καὶ ἡ Δίκτυς χωρίζουσι καὶ καθορίζουσι εἰς κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων ζώνας τὴν νῆσον Κρήτην, εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲ ἐχώρισαν καὶ τοὺς εἰς τὰς ἀκρωτείας καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν οἰκοῦντας λαούς, ἐχθίστως πρὸς ἀλλήλους διακειμένους, καὶ ἀγροὺς ἐγείροντας πολέμους καθ' οὓς ὁ τελικὸς ὄλεθρος καὶ ἡ κατασκαφὴ τῆς ἀλωθείσης πόλεως ἐπεφυλάσσετο πάντοτε ὡς γέρας ἄδοξον εἰς τὸν ἀδοξότερον νικητὴν.

Ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, ἣν εἶχον ἤδη ἀφίσει, εὔρηται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ρεθύμνης. Καὶ τοι τὸ Ρεθύμνον εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Κρήτης, κατὰ πάντα δὲ λόγον ἀξιόλογος, ἡ ἐπαρχία τῆς Ρεθύμνης οὐχ ἥττον δὲν ἀποτελεῖ ἴδιον τμήμα ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν Λευκῶν ὄρεων καὶ τῆς Ἰδῆς ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εὔρηται τὸ διαμέρισμα τῆς Ρεθύμνης. Χωρῶν πρὸς μεσημβρίαν εἰσῆλθον, μετὰ βραχεῖαν πόρειαν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀμαρίου καὶ τὴν ὁμωνυμον κοιλάδα. Ἡ τοπογραφία εἶναι ἔξοχος, διστάζω δὲ νὰ ἀποδεχθῶ σκηνογραφίας ὑπερτέρας, λόγῳ φυσικῆς καλλονῆς, καίτοι, ὡς μέ ἐβεβαίωσαν, τὸ Μιραμπέλο παρουσιάζει τοιαύτας. Ἡ κοιλάς τοῦ Ἀμαρίου, τὴν ἐκρινὴν στολὴν τῆς ἡμφισμένης, ἦτο, τὴν ὄραν ἐκείνην, ἀξιοθαύμαστος. Τὰ ἄνθη κατέστιζον πανταχοῦ τοὺς αὐτοφυεῖς θάμνους καὶ τὰς ἄλλας φυτείας. Ἡ ὄρασις ἐτέρπετο εἰς τὰς χαρίεσσας ἐκείνας μικρὰς κοιλάδας, ἐντὸς εὐρυτέρων κοιλάδων ἐκτυλισσομένας, καὶ ἀλλεπαλλήλως διαδεχομένας ἀλλήλας, ὅπου ἀρώματα ἀνθῶν κατηύφραινον τὴν ὄσφρησιν, ποιμνία ἔφευγον εὐθύμως σκιρτῶντα πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, χωρὶς ἀεὶ ἐξετυλίσσοντο εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν αὐλώνων, καὶ τὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν καὶ τῶν λοφίσκων. Εἴμεθα ἐν πληρεστάτῳ βουκολικῷ οἴστρῳ. Πνεῦμα ἀρητίφιλον ἐπεφοίτα ὅμως ὅτε, διαβαίνοντες μικροῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴν, ἐθεωροῦμεν ἀπὸ τοῦ ὕψους δεξιόθεν ἡμῶν τὴν χιονοσκεπὴ καὶ

πολυκόρυφον τῶν Λευκῶν Ὀρέων σειρὰν, καὶ ἀριστερόθεν τῆς Ἰδῆς τὸν γεραρὸν κῶνον, ὁρῶντα πρὸς τὰ νέφη ὡς διὰ νὰ ἀρπάσῃ ἐκείθεν τὸν κεραυνόν, ὃν ἐκράτησε ποτὲ καὶ ἐχειρίσθη ὁ ὑπέρτατος τῶν κατοίκων καὶ τῶν υἱῶν τῆς. Αἱ εἰκόνες πᾶσαι τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, μετὰ τῶν πολεμικῶν σκηνῶν τῆς ἀρχαιοτάτης, τῆς μεσαιωνικῆς, τῆς νέας καὶ τῆς νεωτάτης ἐποχῆς εἰσώρμων ἀναμιῖ καὶ συνεφύροντο ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.

Τὸ κωδωνοστάσιον καὶ τὰ τεῖχη τῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, ἐπιφανέντα ἤδη εἰς τὸ βάθος τῆς ὑποκειμένης κοιλάδος, διέκοψαν ἀποτόμως τὰς εἰς τὸ παρελθόν ὀδυνηρὰς ἐκδρομὰς. Ἐγγύς τῶν προπόδων τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς ἐκτισμένη ἡ μονὴ τῶν Ἀσωμάτων, θεωρεῖ ὑψόμενον ὑπεράνω αὐτῆς τὸν γιγαντιαῖον ὄγκον τοῦ ὄρους, καὶ ἐμφανίζεται ἐκεῖ ὡς μεταίχμιον δύο διαφορῶν περιόδων, συνάπτουσα τὴν λατρείαν καὶ τὴν πίστιν τῶν ἔθνικῶν, πρὸς τὴν λατρείαν καὶ τὴν πίστιν τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν. Πολλαπλὰ εἶναι αἱ ἐντύψεις τοῦ ἀφιππεύοντος παρὰ τὸ προαύλιον τῆς μονῆς, καὶ θεωροῦντος ἀπ' ἐνὸς μὲν πλανώμενον εἰς τὰ ὕψη τὸν ὄζον κῶνον τῆς Ἰδῆς, ἀπ' ἐτέρου δὲ σεμνοπρεπῶς αἰρόμενον εἰς μέτριον ὕψος τὸ ἄφθαρτον σύμβολον τῆς Χριστιανοσύνης. Λόγῳ ὑλικῆς παραστάσεως ἡ ἀντίθεσις εἶναι κολοσσιαία, ἐντελῶς ὅμως νικᾷ τὴν ὑλικὴν ἔκφρασιν ἡ μεγάλη καὶ εὐγενεστάτη ιδέα ἣν ἀντιπροσωπεύει τὸ σύμβολον τοῦ Σταυροῦ. Διὰ τὸν Ἕλληνα, τὸν εἰς τὸ νᾶμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τελειοποιήσαντα καὶ ἐξευγενίσαντα τὸ προνομιοῦχον αὐτοῦ γένος, ἀμφοτέραι αἱ παραστάσεις αὗται ὑποκαίουσι δικαίως τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ καὶ ἔθνικόν αἶσθημα, καὶ ὑπομνησκουσιν οἷας ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις. Ἀτενίζων τὴν νεφελοσκεπὴ κορυφὴν τῆς Ἰδῆς ἀναμνησκαται τὸ ἀπώτατον αὐτοῦ παρελθόν, καὶ ἡ ἀπαράμιλλος περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς ἀκμῆς, ὅποτε φιλοσοφία καὶ τέχνη ἤρθησαν εἰς ἀνυπέροβλητον ὕψος, φαίδρυνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, παραμυθεῖ τὸ ἄλγος τοῦ παρόντος, καὶ χρηστοτέραν ἐμπνέει τοῦ μέλλοντος τὴν εὐέλπιδά προσδοκίαν. Θεωρῶν εἰτα τὸν σεμνὸν Σταυρὸν τοῦ κωδωνοστασίου, πενιχρὸν ἐν τῇ ὑλικῇ αὐτοῦ ἐμφανίσει, ἔξοχον ὅμως ἐν τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῇ ιδέᾳ ἣν ἀντιπροσωπεύει, ἅμα δὲ καὶ τῇ νίκῃ ἣν κατήγαγε, καὶ τῇ ἐπαναστάσει ἣν ἐπήνεγκεν ἀνὰ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. χαίρει μυχίως ὁ Ἕλλην, διότι ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ παντοδύναμον μέσον δι' οὗ διεδόθη ὁ Χριστιανισμός, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, ἡ μάθησις, καὶ ἡ γνῶσις, τὸ ἐπαναστατικὸν ἑνᾶσμα τὸ παρασκευάσαν τὴν μεγάλην ἠθικὴν μεταβολήν, ἥς δραστηριώτατοι μετέπειτα ἐργάται ὑπῆρξαν οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῷ αὐτῷ χωνευτηρίῳ χωνεύ-

σαντες τοῦ Πλάτωνος τὴν αἰθέριον φιλοσοφίαν, καὶ τοῦ Ἰησοῦ τὴν θείαν διδασκαλίαν. Ἐὰν ὁ Πλάτων γράφων ἀπεκλήθη «θεὸς», ὁ Ἰησοῦς διδάσκων ἦτο Θεός. "Οσοι δὴ ποτε καὶ ἂν ἐξάρωσι τὰς ἀτελείας μας, οἷας δὴ ποτε ὕβρεις, οἷας δὴ ποτε συκοφαντίας ἢ ὑπερβολὰς καὶ ἂν σωρεύσωσι κατὰ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν οἱ ξένοι, οὐδαμῶς θὰ δυνήθωσι νὰ μειώσωσι τὴν εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς Ἑλληνικῆς καταγωγῆς πεποιθῆσιν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, καὶ τὴν φιλότιμον αὐτῶν σπουδὴν νὰ ἀποκαθαρίσωσι μὲν εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων τοὺς ῥύπους τῶν ἀλλεπαλλήλων δουλειῶν, νὰ χρίσωσι τὸν οὕτω ἀναβαπτισθέντα "Ελληνα διὰ τοῦ χρίσματος τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ, καὶ ὑπὸ τὴν διπλὴν τοιαύτης ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως σημαίαν, νὰ βαδίσωσιν εἰς τοῦ σκοποῦ τῶν τέρμα, ἐν μέσῳ τῶν σκοπῶν φραγμῶν οὓς ἐγείρει ἡ ζήλοτυπία, ἡ ἔχθρα καὶ τὸ συμφέρον. Ἐὰν οἱ νεώτεροι "Ελληνες ἔχωμεν πίστιν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, χρησιμοποιοῦμεν ὑπὲρ ἡμῶν δεξιῶς τὸ ἀδαπάνητον τοῦ ἀρχαίου κόσμου γόητρον, διατηρήσωμεν δέ, ἐν τῇ ἐπιδιώξει καὶ τῇ πραγματοποιήσει τῶν ἰδεῶν τοῦ "Εθνους, ἀδιάρρηκτον τὸν δεσμόν τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ νικήσωμεν ἐν τέλει, διότι, ἀγωνιζόμενοι δικαίον ἀγῶνα, ζητοῦμεν τὸ ἱστορικῶς ἀνῆκον ἡμῖν, καὶ ἀτυχῶντες τυχόν ἐν τῇ πάλῃ, θὰ ἀντλήσωμεν νέας δυνάμεις ἀκαταμαχίτους ἐν τῇ κληρονομίᾳ καὶ τῇ ἀλύτῳ δεσμῷ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, τῆς δικοῦ ταύτης καὶ ἀπορρήτου ἀκροπόλεως ὅπου ἀπετέθησαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς τὰ ζῶπυρα, καὶ τοῦ μέλλοντός της αἰβάσιμοι ἐλπίδες καὶ προσδοκίαι.

Βραχὺ διατρίψαντες εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων ἐτράπημεν, τοῦ Ἀμαρίου τὴν ἐπαρχίαν διασχίζοντες πάντοτε, πρὸς μεσημβρίαν. Διήλθομεν τὸ χωρίον Βιζάρι, προσείδομεν πόρρωθεν ἱκανὰ χωρία, χριστιανικὰ πάντα, καὶ βαδίζοντες συντόνως ἐρρίφθημεν εἰς ὄρειους καὶ ἀποκρήμους δρόμους χωροῦντες πρὸς τὸ χωρίον Κλήμα, ἔνθα ἐμέλλομεν νὰ διανυκτερεύσωμεν. Ἡ ἡμέρα ἤρξατο κλίνουσα. Ἀπαρμιλλοῦ κάλλους τοπία, κῶμαι ἐπὶ τῶν πλευρῶν καὶ τῶν κορυφῶν λόφων πόρρωθεν φαινόμεναι, ἐλαιῶνες ἀξιοθαύμαστοι, φυτεῖαι σφριγῶσαι, φύσεως καὶ ἐδάφους ἀκμὴ καὶ κάλλος ἐνεφανίζετο ἀλληλοδιαδόχως πρὸ ἡμῶν. Καθ' ὁδὸν συνηντῶμεν Κρήτας χωρικούς, μετὰ τινος περιεργείας προσβλέποντες πρὸς ἡμᾶς. Ἦσαν αἱ μετὰ τὸ Πάσχα ἐβδομάδες, καὶ τὸ σύνθημα προσφώνημα τοῦ χαιρετισμοῦ εἶχομεν ἀντικαταστήσει, χαιρετῶντες τοὺς διαβάτας, διὰ τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη». Σύμβολον ἀγάπης καὶ ἐνώσεως τὸ χριστιανικόν

τοῦτο προσφώνημα κατήλεγχε, μετὰ τῆς γλώσσης ἡμῶν, καὶ τὸ θρήσκευμα, καὶ ἅμα, προφερόμενον ἤθροιζε περὶ ἡμᾶς τοὺς ἀγερώχους χωρικούς. Ἐτεινοντο ἀλλήλοις αἱ δεξιαί, καὶ μετὰ τοῦ χαιρετισμοῦ τῆς ἀγάπης ἀντηλλάσσοντο καὶ λόγοι μεγάλων καὶ δικαίων ἐλπίδων ἐθνικῶν. Ἦρκει ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες ὅπως δεχθῶμεν τὰς ἀνυποκρίτους φιλικὰς δεξιώσεις λαοῦ ἀδελφοῦ, ὑπὲρ οὗ ἀκμάζει καὶ ἐσχεῖ θὰ ἀκμάζη τοῦ Πανελληνίου τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ στοργή. Κεντρίζοντες τοὺς ἵππους ἡμῶν διηλαύνομεν χωρία ἔρημα κατοίκων ἐντελῶς. ἔχνη πυρὸς καταστρεπτικοῦ ἐφαινοντο ἐπὶ ἐπὶ τῶν ἡμικαύστων στεγῶν καὶ τῶν μελανῶν παραθύρων τῶν οἰκῶν. Ἡ ἐκπληξὶς ἡμῶν ἦτο βαθεῖα. Θανάτου σιωπὴ ἐκράτει περίξ, καὶ ὑπερθεν τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἐκείνων χωρίων ἐφαίνετο σκαιῶς πλανώμενον τὸ δαιμόνιον τοῦ ὀλέθρου καὶ τῆς καταστροφῆς. Δὲν ἐνθυμῶμαι πόσα ἦσαν τὰ χωρία, δὲν λησμονῶ ὅμως τὴν περίλυπον ἐντύπωσιν ἣν μοὶ εἶχε προσενήσει ἡ ἀπόλυτος ἐκείνη ἐρημία. Οἱ ὁδηγοὶ ἡμῶν, λύσαντες τὴν σιωπὴν, ἔλυσαν καὶ τὴν ἀπορίαν. «Ἐκάθισαν εἰς τὴν ἐπανάστασιν» μᾶς εἶπον, «οἱ δὲ κάτοικοι ἐσκορπίσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ». Τοιαῦτα φονικά καὶ θλιβερά τροπία θεωρεῖ ἐγγηγερμένα ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα ὁ διατρέχων τὸ τοσάκις ἐρμηθὲν καὶ αἱματοβαφέν ἔδαφος τῆς Κρήτης. Ἡ ἐπανάστασις ἐγκαταλείπει ὀπισθεν αὐτῆς τὴν δῆωσιν καὶ τὴν φρίκην, τὴν πενίαν, τὸν ἐκπατρισμόν, τοὺς ἀκρωτηριασμούς, καὶ τὸν ἐν μέσῳ τοιαύτης καταστάσεως εὐεργετικώτατον θάνατον. Ἄλλ' ἡ ἐπανάστασις εἶναι ὁ κανὼν ἐν Κρήτῃ, εἶναι ἡ ὁμαλὴ τῆς χώρας ἐμφάνισις, εἶναι τὸ καθεστῶς. Ὅπου φλεγμαίνει τοσοῦτον τὸ μῖσος κατὰ τῆς δουλείας, ὅπου τοσοῦτον ἀκμάζει καὶ ὀργὰ τῆς ἐλευθερίας τὸ ἔμφυτον αἶσθημα, ἡ ἐπανάστασις εἶναι ἀνακούφισις, εἶναι ἀνάγκη τῆς ψυχῆς, εἶναι κρουνός, ἐξ οὗ, μετὰ τοῦ αἵματος ἐκχύνεται μικρὸν καὶ ἡ μῆνις κατὰ τῶν δεσποτῶν, ἀνακουφισμένης τῆς καρδίας ἥτις, αἰμάσσουσα ἐκ τῶν ἠθικῶν πληγῶν, καὶ κλαίονσα παρὰ τοὺς ἄρτι ἀνασκαφέντας τάφους ἔνθα ἀναμῖξ ἐρρίφθησαν οἱ περικαλλεῖς καὶ ἀτρόμητοι ἄνδρες τῆς Κρήτης, ἀντλεῖ καὶ ἐν τῇ θλίψει αὐτῆς ἀόριστον τινὰ παρηγορίαν, διὰ τῆς γλυκειᾶς ἐλπίδος ὅτι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ, διὰ τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ποθητὴ καὶ ἀδιαλείπτως προσδοκωμένη ἐλευθερία τῆς Κρήτης. Τιμὴν αὐτοῦ ὑπολαμβάνει ὁ Κρῆς νὰ καύσῃ πρῶτος τὸν οἶκόν του, καὶ ἀσφαλίζων πού τὰ μικρὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγόν του, νὰ σπεύσῃ εἰς πόλεμον Τουρκοκτόνον, μαχόμενος καὶ θνήσκων ὑπὲρ τῆς εὐγενεστάτης καὶ Ἑλληνικωτάτης τῶν ἰδεῶν. Θεωρεῖ πυρπολούμενους τοὺς ἐλαιῶνας αὐτοῦ, βλέπει τὰς ἀμπέλους του κοπτομένας,

ἀπαγόμενα τὰ ποίμνιά του καὶ μειδιᾶ περιφρονητικῶς. Γνωρίζει ὅτι ἡ θεότης τῆς ἐλευθερίας εἶναι θεότης ζητοῦσα καὶ ἐπιβάλλουσα θυσίας. Δαμάζει τὴν μῆνιν αὐτοῦ, ὅταν δ' ἐπιστῇ τῆς μάχης ἡ στιγμή μοχθεῖ νὰ λάβῃ ἀντίποινα περιφανῇ, ὡς προσῆκει εἰς ἄνδρας γενναίους, τὴν εὐψυχίαν τῶν ὁποίων οὐδαμῶς ζημιῶσι τὸ πρὸς τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπιδεικνύμενον σέβας. Μοὶ συνέβη πολλὰκις νὰ ἴδω ἄφθονον ὑλικὸν οἰκοδομῆς ἀχρησιμοπονητον παρὰ τὴν καλύβην ἐνθα ἔμενεν εὐπορος οἰκοδεσπότης. Ἡρώτησα διατί δὲν ἐγείρει ἄνετον οἶκον, ἀροῦ ἔχει τὰ ὑλικά μέσα «Θὰ καύσωμεν μετ' ὀλίγον τὰ σπίτια μας», μοὶ ἀπήντησε φλεγματικῶς ὁ χωρικός, «θὰ κτίσωμε μιά καὶ καλὴ ὅταν ἔλθῃ τέλος ἡ εὐλογημένη ἐκείνη ἡμέρα. . . .» «Ὅ, τι συμβαίνει διὰ τοὺς οἴκους δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τοὺς ἀμπελῶνας, καὶ τὰς ποικίλας ἄλλας φυτείας. Οἱ χριστιανοὶ Κρήτες ὁκοῦσι νὰ ἐγκεντρίσωσι τὴν ἀγριελαιάν, καὶ νὰ φυτεύσωσι νέους ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας. Γνωρίζουσιν ὅτι αὐριοι ἴσως θ' ἀρπάσωσι τὰ ὅπλα καὶ θὰ ἐγκαταλείψωσι τοὺς οἴκους των. Διὰ νὰ προετοιμάσωμεν δουλειὰ καὶ τροφὴν εἰς τὸ πῦρ τῶν Τούρκων πρέπει νὰ φυτεύσωμεν τὰ δένδρα;» μοὶ ἔλεγον διάφοροι χωρικοί, παρὰ τὴν φιλόξενον καλύβην τῶν ὁποίων ἰστάμην συνεχῶς ζητῶν ἀφορμὰς, ὅπως διαλέγωμαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὅπως θαυμάζω τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἄδολον αὐταπάρνησιν τῶν Κρητῶν.

Καλπάζοντες πάντοτε ἐσχίζομεν ταχεῖς τὸν ἀνώμαλον δρόμον. Οὐδέποτε θέλω λησμονῆσαι τὴν ἐντύπωσιν ἣν μοὶ ἐπροξένησεν ἡ αἰφνης κατὰ τὴν πορείαν ἀποκαλυφθεῖσα θάλασσα τῆς Λιβύης, ἀπέραντος, γλαυκὴ, μαρμαίρουσα ὑπὸ τὸ ἥλιον φῶς τοῦ κλινάντος ἡδὴ ἡλίου, καὶ ἡδέως φρίσσουσα ὑπὸ τὸ ἥρεμον ἐσπερινὸν πνεῦμα, τὸ μόλις ἐπιπνέον καὶ ρυτιδοῦν μόλις τὸ ἀτελεύτητον κυανοῦν ἐπίπεδον. «Ὅλοι αἱ ζῶναι, ὅλα τὰ κλίματα, ὅλοι τῆς φύσεως αἱ καλλοναί, ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δυστυχία συνηντήθησαν ἐν τῇ εὐλογητῇ ἀλλὰ δεδουλωμένῃ νήσῳ. Ἡ λέξις «νῆσος» δὲν πρέπει νὰ ἀποπλανήσῃ τὸν ἀναγνώστην. Ἡ Κρήτη εἶναι Κράτος. Ἐχει πάντα τοῦ Κράτους τὰ στοιχεῖα, ἐὰν δὲ δὲν ἦτο ἡ προσφιλεστάτη τοῦ Πανελληνίου νῆσος, καὶ δὲν ἔμελλεν ἡμέραν τινὰ ἀναποδράστως ν' ἀποτελέσῃ μέρος τῆς ἐνωθησομένης ἐλληνικῆς οικογενείας, θὰ ἠδύνατο καὶ μόνη ἀνεξαρτήτως νὰ ζῇ καὶ νὰ προκόψῃ. Τῶν θερμότερων κλιμάτων τὰ φυτά, καὶ τῶν ψυχροτέρων ζωνῶν τὰ δένδρα αὐξάνουσι καὶ καρποφοροῦσιν ἐν Κρήτῃ. Εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην ἀλλ' εἶναι καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ἐφάπτεται τῆς Αἰγύπτου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν Δαρδανελλίων, ἀλλ' ἀστυνομεῖ τὸν Ἀδρίαν, προσπελάζει τὴν Σικελίαν καὶ δεσπόζει,

διὰ τῆς θέσεως αὐτῆς, τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὰ ὕψη τῶν Λευκῶν Ὀρέων πυκναὶ φαίνονται αἱ χιόνες, ἀλλὰ ἀκραιά θάλλει, παρὰ τοὺς πόδας ἡμῶν, ἡ πορτοκαλέα, καὶ ὑπερήφανος, ποθῶν οἰονεῖ νὰ διακρίνῃ τὴν μακρὰν πατρίδα του, ἐγείρει εἰς τοὺς κήπους ὁ ἀφρικανικὸς φοῖνιξ τὸ σπονδυλωτὸν αὐτοῦ στέλεχος. Χιονοδίαται καρποὶ ὀριμάζουσιν εἰς τὰς ὀρεινοτάτας τῆς νήσου περιοχάς, ἀλλὰ καὶ φοῖνικες, μέλι εὖσμον ἀποστᾶζοντες, δύναται ἐνίστε νὰ ὀριμάσωσιν εἰς τὰ θερμότερα τῆς νήσου διαμερίσματα. Οὕτω, ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ τὴν θερμοκρασίαν, τὰ ἄνθη, καὶ τοὺς καρποὺς τῶν τροπικῶν, τοῦ εὐκραοῦς κλίματος καὶ τοῦ ψυχροῦ. Οὐδὲν λείπει ἀπὸ τῆς Κρήτης. Εἶναι πλουσία ἀλλ' ὁμως πένετα ἐν τῇ πλούτῳ αὐτῆς. Εἶναι δούλη. Τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ μετέτρεψεν εἰς κατάραν ἡ δουλεία τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν κραυγὴν τοῦ θαυμασμοῦ ἣν ἀφῆκα θεωρήσας αἰφνης ἀναπεπταμένον πρὸ ἐμοῦ τὸ Λιβυκὸν πέλαγος, διεδέχθη ἑξαλλος ἀναφώνησις εὐθὺς ὡς εἶδον τὸ μαγικὸν κάλλος τῆς πεδιάδος τῆς Μεσσαράς, ἣν ἐθεώρησα ἀπεριορίστως ἐκτεινομένην πρὸ ἐμοῦ, ἅμα φθᾶσας τὰ ὑπεράνω τοῦ χωρίου Κλήμα ὑψώματα. Πεποιθότως φρονῶ, ὅτι δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ πολλὰ φυσικὰ θαύματα ἐφάμιλλα τοῦ ἀναπτυσσομένου πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐν ὥρᾳ δύσεως ἡλίου θεωμένου ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ἐκείνου βαπτιζόμενον εἰς τὸν Ἀφρικανικὸν Πόντον τὸν ἥλιον, καὶ τὸ ὑγρὸν πεδίον, καὶ τὸ χαλαρὸν κύμα ἐκπνέον ἡρέμα παρὰ τὴν παραλίαν, ὁπόθεν ἄρχεται τὸ ἐσπαρμένον, διανθές, ποικίλον, ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ληθαίου διαρρέομενον εὐφρον, ἱππόβοτον, πλούσιον, λιπαρὸν καὶ ἐπίχαρι πεδίον τῆς Μεσσαράς. Εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ κρύπτονται τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος καὶ πλείστων ἄλλων πόλεων οἱ θησαυροὶ. Κύκλῳ ἐγείρονται ὄρη, λόφοι καὶ βουνοί. Ἡ δυτικωτάτη ἐσχατιὰ τῆς σειρᾶς τοῦ ὄρους τῆς Δίκτης προσψαύει τὴν βορειοανατολικὴν ἄκραν τοῦ πεδίου. Πρὸς δυσμὰς πυργοῦται εἰς τὸ ὕψος ἡ σειρὰ τῆς Ἰδης, μετὰ τὸν ὑπερύψηλον αὐτῆς κῶνον συγχεόμενον ἐντὸς τῶν νεφῶν. Ἡ πρὸς τὰ ὕψη ὀξυνομένη κορυφὴ παίζει φιλαρέσκως μετὰ νέφη, ὅτε μὲν καλυπτομένη ἐντὸς τῆς λευκῆς καὶ διαφανοῦς χλαίνης τῶν ἀτμῶν, ὅτε ἀπογυμνουμένη, καὶ ἄλλοτε, στεφομένη κατὰ τὴν ὑψίστην κορυφὴν καὶ τὴν πλευρὰν ὑπὸ ταινίας νεφελώδους, ἐλαφρῶς κυματιζούσης καὶ βραδέως διαλυομένης εἰς τὸν ὀρίζοντα. Πρὸς βορρᾶν ἀμφιθεατρικῶς ἐκτυλίσσονται ποικίλου ὕψους βουνὰ καὶ λόφοι. Εἰς τὸ βάθος ἀπλοῦται ἡ σμαράγδιος πεδιάς καὶ πρὸς Μ. ἡ θάλασσα τῆς Λιβύης, τὸ ὁμαλὸν τῆς ὁποίας διακόπτει ἀπωτέρω ἡ νῆσος τῆς Γαύδου καὶ ἐγγύτερον ἡ ἐρημόνησος Παξιμαδί. Ἀρμονικῶς

συννητήθησαν ἐκεῖ τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου, οὐρανὸς καὶ θάλασσα κυανῇ, ὅρη χιονοσκέπαστα, βουνὰ καὶ πεδιάδες σμαράγδινοι, ἀναμνήσεις μυθολογικῆς ἐποχῆς, μνήμη χρόνων εὐκλεῶν, ἡ ἱστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ὁ πόλεμος, ἡ νίκη, ἡ ἥττα, ἡ δυσὼνυμος δουλεία, καὶ ἡ τὴν πικρίαν τῶν συγχρόνων ἀναμνήσεων ὑποκινῶσα ἐλπίς τοῦ αἰσιωτέρου μέλλοντος.

Κατήλθομεν τὰ ὑψώματα. Τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀφιππεύσαμεν παρὰ τὴν φιλόξενον οἰκίαν τοῦ ἐφημερίου τοῦ χωρίου Κλήματος, ἡ νύξ, ἀπλωθεῖσα ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέχυσεν αὐστηρότερον καὶ μελαγχολικώτερον τὸ θέλητρον αὐτῆς ἐπὶ τῶν περὶξ ὁρέων, καὶ ἀμφοτέρων τῶν πεδίων, ὧν τὸ μὲν ὑγρὸν ἐλικνίζετο ἡδέως ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἐαρινοῦ πνεύματος, ἐνῶ στερρόν τὸ ἕτερον ἐψαύετο ὑπὸ τῆς αὐτῆς φορᾶς τῆς αὔρας, ἥτις, σείουσα τοὺς θάμνους καὶ τὰ δένδρα ἀπετέλει ψιθυρὸν ἀδελφικῶς ἐνούμενον μετὰ τοῦ ῥόχθου τοῦ ἀναπαλλομένου κύματος.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Περιεργότατον βιβλιάριον ἐξεδόθη ἐσχάτως ἐν Λονδίῳ ὑπὸ Ἀμερικανίδος διδασκαλίσσης, τῆς μίς Καρολίνας Λερόου μετὰ προλόγου τοῦ ὀνομαστοῦ Ἀμερικανοῦ μεθυγράφου Μάρκου Τουαὶν (Twain). Ἡ μίς Λερόου συνέλεξεν αὐτολεξεῖ διαφόρους ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων, συναπῆρτισε δ' οὕτω βιβλίον κατ' ἐξοχὴν τερπνόν, ὅπερ ἐπωλήθη κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φήμη διεσπάρη καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Πολλὰ τῶν ἀπαντήσεων, ἃς κατὰ τὸν μακρὸν διδασκαλικὸν αὐτῆς βίον ἐσταχυολόγησεν ἡ ἐκδότις τοῦ βιβλιαρίου, καίτοι χαριέσταται, εἶνε ἀμετάφραστοι εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἱκαναὶ ἐπιδεκτικαὶ μεθερμηνεύσεις, ὡς οἱ ἐπόμενοι, παραδείγματος χάριν, ὁρισμοί: «*Δημοκρατικὸς*—ἀμαρτωλὸς περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ. *Κένταυρος*—ζῶον ἔχον τρεῖς πόδας. *Ἀμμορία*—ἡ τροφή τῶν θεῶν. *Δημαγωγός*—ἀγγεῖον περιέχον ζῦθον καὶ ἄλλα ποτά.»

Ἐν τοῖς περιέργοις τούτοις ὁρισμοῖς καταφαίνεται ἡ ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἐρωτωμένων παιδίων τελουμένη ἐργασία καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα—ἴσως ἐκ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῶν διδασκομένων μαθημάτων—ἐν αὐτοῖς σύγχυσις.

Παρερχόμενοι τὴν γραμματικὴν καὶ τοὺς γενοικοὺς ὁρισμούς, οἵτινες εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμε-

τάφραστοι, πλὴν σπανίων ἐξαίρεσεων ὡς αἱ παρατεθεῖσαι ἀνωτέρω, φθάνομεν εἰς τὰ μαθηματικά, εὐρίσκομεν δὲ τοὺς ἐπομένους μαργαρίτας.

—Εὐθεῖα γραμμὴ καλεῖται τὸ μεταξὺ δύο οἰωνδῆποτε σημείων διάστημα.

—Τὰ ἀλλήλοις ἴσα εἰσὶν ἴσα καὶ παντὶ ἄλλῳ.

—Διὰ τὰ εὐρωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν τετραγωνικῶν ποδῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν δωματίῳ, ἀρκεῖ νὰ πολλαπλασιασῶμεν τὸ δωματίον μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ποδῶν καὶ τὸ γινόμενον εἶνε ὁ ζητούμενος ἀριθμὸς.

Μετὰ τὴν γεωμετρίαν ἡ γεωγραφία παρέχει ἡμῖν θαυμάσια δείγματα παιδικῆς ἀφελείας.

—Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι εἶνε μικροτάτη χώρα, παραβλλομένη πρὸς ἄλλας, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης ὡς ἐκεῖναι βιομηχανικῇ.

—Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἶνε οἱ σεισμοὶ καὶ τὰ ἡφαίστεια.

—Τὸ ἀκρωτήριον Χαττερὰς εἶνε μέγας ὄγκος ὕδατος, περικυκλούμενος ὑπὸ γῆς καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ.

Μὴ ὄντες λίαν εἰδήμονες τῆς γεωγραφίας τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος οἱ Ἀμερικανόπαιδες, ἐννοεῖται ὅτι περιπίπτουσιν εἰς αὐτόχροημα κωμικὰ λάθη, προκειμένου περὶ τῆς γεωγραφίας τῶν ἄλλων χωρῶν. Οὕτω τὸν Καρλομάγνον καὶ τὸν Πιπίνον ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἐπαρχίας τῆς Αὐστρίας, κατ' ἀναλογίαν ἀκριβῶς ἀντίστροφον πρὸς τὸ πάθημα τοῦ ἐκλαβόντος τὸν Πειραιᾶ ὡς ἄνθρωπον.

Εἶτα κατ' ἐκλογὴν, ἡ Σικελία εἶνε μία τῶν Σινδοῦχων Νήσων, τὸ Γιβραλτάρ εἶνε νῆσος βραχέως, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπονομάζεται βασιλεῖς τῆς Ἀδριατικῆς, τὰ ὀνομαστότερα ἡφαίστεια τῆς Εὐρώπης εἶνε τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα.

Ἰδοὺ καὶ εἰς ὁρισμός, ὃν συνιστῶμεν εἰς τοὺς οἰκονομολόγους.

—Ἡ εἰσαγωγὴ χώρας τινὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα ἅτινα πληρόνεται, ἡ ἐξαγωγὴ δὲ ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα τὰ ὅποια δὲν πληρόνεται.

Ἄλλ' ἀπολαθέτω καὶ ἡ ἱστορία τὰ ἐκυτῆς. —Ὁ Κολόμβος ἐγνώριζεν ὅτι ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη, διότι εἶχε στηριζέει ἐν ὧν χωρὶς νὰ θρασυση αὐτό.

—Ὁ καρδινάλιος Ρισσελιέ ἦτο εἰς τῶν διασημοτέρων στρατιωτῶν τῆς Γαλλίας. Ἐρρονεῦθ τὴν νύκτα τοῦ Ἀγ. Βαρθολομαίου.

—Ὁ Ἀγ. Βαρθολομαῖος ἐσφάγη ἐν ἔτει 1442.

—Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἦτο ἀληθῶς μέγας ἀνὴρ, γράφει ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ μαθητῆς τις. Ὑπῆρξε στρατηγὸς μεγαλοφυῆς καὶ συνέγραψε